

1. Bagge s. M. Ehregott Nic. / diff.
de Sapientia Christi in Electione,
institutione atq. missione
Apostolorum, Jenæ 1752.

2. de Balthasar s. D. Jac. Henr. / diff.
de Doctrina et Praxi in Pomerania
Suevica, circa Nuptias prohibitas
Gryphiswaldie 1752.

3. ——— diff. de temporis plenitudine
Gryphiswaldie 1750.

4. Bardt s. D. Joh. Fried. / diff. de
applicatione homiletica, Lipsiæ
1752.

5. Baumgarten s. D. Sigism. Jac. /
Vindiciæ vere et realis Corporis et
Sanguinis Christi in S. Coena presentis
ab oppugnationibus Benj. Howley Halle
1749.

74 //

RECTORE ACADEM. MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE,
AC
DOMINO,
DOMINO FRIDERICO,

PRINCIPE HEREDE MECLENBURGICO,
VANDALORVM, SVRINI, AC RACEBURGI, COMITE SVRINI,
TERRARVM ROSTOCHII ET STARGARDIAE

DOMINO,
DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO.

FESTVM NATALE
SOSPITATORIS NOSTRI IESV CHRISTI

INDICIT,
CIVIBVSQUE ACADEMICIS,
DE GLOBO NOSTRO TERRAQVEO,
PRAE

OMNIBVS MVNDI CORPORIBVS TOTALIBVS,
ΣΧΗΜΑΤΟΣ FILII DEI, NOBILITATO,
PAVCA COMMENTATVS,
PIE, DEVOTEQVE CELEBRANDVM,
EX OFFICII RATIONE COMMENDAT

ACADEMIAE
PRO-RECTOR
IOAN. HENRICVS BECKER,
S. S. THEOL. D. ET P. P. O.

ROSTOCHII,
TYPIS IO. IAC. ADLERI, SERENISSIMI DVCCIS AVLICI,
& ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

Redit, Ciues Honoratissimi! laetum illud & festiuum tempus, quo ecclesia Christiana salutis suae fontem, & initium, *Ἐνστάσεων* Filii Dei, pia recordatione recolit, & publicis praeconiis persequitur. Filii Dei natalem celebramus; depraedicamus aeterni Patris, filium mittentis, & pro nostra salute tradentis, summum amorem. Exosculamur Filii, gloriae thronum cum praesepio, coelum cum terra, ut perditos nos homines ab aeterno exitio vindicaret, permutantis, *Φιλανθρωπίαν*. Cantamus inauditum mysterium, creatorem creaturam, Deum hominum factum esse, eum in finem, ut perduelles nos, miserisque, *in tenebris, & umbra mortis sedentes*, *Luc. I. 79*, creaturarum suarum redderet felicissimos, sibi fratres, *ισάγγελος*, immo sibi desponsaret in aeternum. *Hof. II. 19. Ephes. V. 25*. Vbi, quaeso, in toto uniuerso datur, ad tantum dignitatis fastigium, post sanctos angelos, euecta creatura alia? Quacnam hanc dignationem satis effari, lingua, aut vltis laudibus secum reputare mens poterit? Altius illud meditandum nobis commendat

dat ipse sospitator noster *Io. III. 16. Adeo, inquit, dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum dederit!* Et *Ioannes, cap. I. 14.* mysterium Verbi substantialis incarnati, ratione fructus & finis, ad nos homines pertinere docens, multa complectitur dictione vnica: *Ἐρχήσατο ἐν ἡμῖν, habitauit inter nos!* Quo ipso, quantus nobis, nostraeque telluri honoris character fit conciliatus, pauca ostendendum est.

Stupendum opus, & infinita Numinis maiestate, omnipotentia, ac sapientia dignum, mundi vniuersi machina est, *Pf. XIX. 1. sq. CXI. 2. 3. Jof. XL. 26. XLV. 12. Ecclesiastic. XLIII. tot. Rom. I. 20.* non quidem prorsus infinitae, quod quidam volunt (a) & termini simpliciter expertis, immen-

A 2

fura-

(a) **CARTESIUM**, & aescelas, correctos olim a **VOETIO**, **LEYDECKERO** &c. dimitto. Non desunt hodie idem sentientes. Denarus non ita pridem **Dn. Paf. JO. HEYN** scribit, *in Versuch über die Cometen* &c. p. 9. *Mir komt die Unendlichkeit der Welt am wahrscheinlichsten vor. Ich habe mir alle Mühe gegeben, der Welt in meinen Gedancken Graentzen zu setzen, es wolte sich aber keine Figur dazuschicken.* Prodiit nuperime tractatus poëticus, sub tit. *Die Natur der Dinge, in VI. Büchern; cum Praef. Dn. Prof. Halens. GEORG FRID. MEIERI.* Autor latere, quam nomen profiteri, maluit. Systema enim tradit, portentosis opinionibus refertum. Mundi etiam adsumit absolutam infinitatem; omnia unquam possibilia hoc mundo contineri, pluresque esse impossibiles, existimat. Verum, qui fines mundi nullos agnoscunt, immensitati Numinis detrahunt. Nec eos iuuat distinctio inter infinitatem dependentem, & independentem, quarum hanc Deo reseruant, illam mundo tribuunt. Quidquid enim huius rei sit, mundo tamen Deum includunt; quum potius Deus mundum, non mundus Deum, complectatur. *I Reg. VIII. 27. Jof. XL. 12. XLVIII. 13. Iob. XI. 8.* Creatum, & extensum esse, nec tamen finibus concludi, & absolui vllibi, impitcat. Si Deus plures mundos, propter huius actualis infinitatem, spatii defectu, creare non posse, di-

surabilis tamen, & humano intellectui nec concipiendae, nec imaginandae extensionis. Tot continet corpora maximae molis, pluris adhuc ornamenti, totalia, quot marium littora habent arenae granula. Inter haec vniuersi non numeranda corpora, orbisque, terraqueus, quem nos homines incolimus, unus est, & talis, qui, si non existeret, vel reliquorum numero periret, ne desideraretur quidem; in minimis etiam refertur, & respectu totius Vniuersi, velut monas, quamuis etiam ultra 5000 millia germ. ambitu suo contineat, tota tamen sua latitudine quia nullam stellarum fixarum parallaxin obseruandam concedit, ceu punctum mathematicum, spectatur. Quapropter, licet sol, luna, stellaeque operam telluri praestare, in s. scriptura dicantur, *Gen. I. 15.* ad res etiam naturales adtentiores radiantium coeli globorum, si non plerorumque, quorundam tamen, in terrae globum & sublunares omnis regni creaturas influxum, non possint inficiari, (b) non tamen, tantaque coeli sidera,

non, citur, omnipotentiae attributo laeditur. Tandem stellas, corporaque mundi cuncta Deus numerat, singulumque suo nomine tuocat. *Jes. XL. 26.* Ergo eorum datur numerus non infinitus, sed terminatus; datur, vi consequentiae, etiam non infinita mundi extensio, sed terminata, quamuis nemini, nisi soli Deo, metienda.

(b) De stellarum fixarum influxu quaestio anceps est, & incerta. Cabbalistarum adserta quis credat temere? Celeb. Dn. D. HEVMANNVS, recensendo, in *Actis Philos. Stück III. p. 501. sqq.* JORDANI BRVNI, de monade, numero, & figura, de minimo, magno, & mensura, it. de innumerabilibus, immenso, & insignificabili, seu, de Vniuerso, & mundis libros Francof. 1591. editos, quorum etiam extractum dedit MORHOVIUS, in *Polyhist. Tom. II. L. II. P. I. cap. XV. §. 1. & P. II. cap. IX. §. 5.* autorem adpellat *hominem enthusiastam, cum ratione insanientem*, Hermetici, qui sublimiorem sibi vindicant Philosophiam, & praecipue cosmologiam, ab astris, fere omnes, & ab astrorum vel remotissimorum, influxu, repetunt diuersam indolem ingeniorum, & temperamentorum humanorum, diuersas proprietates

V

non, nisi propter nostram tellurem, & in solum hunc, ut lucem nobis & influxum commodent, finem adesse, adfirmaverim. Nae: hoc qui contenderet, vix coelum vnquam oculis adspexisse, & sobria mente contemplatum, rerum etiam astronomicarum longe imperitissimum esse, pronunciarem. Planetarum enim, nostri duntaxat solaris systematis (eorum autem quis numerum inibit? si fixae stellae omnes soles sunt, regentes sua pariter orbium systemata) plures sunt, externo quidem adpectu, quantum armatus oculus detegere valet, telluri nostrae similes, eodemque & lumine & influxu solis gaudentes. His, qui in rebus astronomicis plane hospites sunt, quibusque Astronomorum scripta & obseruationes ignorantur, WILLIAM DERHAM Astrotheol. B. II, c. II, L. B. de WOLF *Absichten der natürl. Dinge. P. I. c. VI. VII.* Dn. FONTENELLE tractatum, germanice versum: *Gespräch von mehr, als einer Welt.* & Dn. BERNH. NIEUWETYT,

A 3

viresque arborum, plantarum, herbarum, animantium, mineralium, omniumque, quas terra producit ac alit, rerum. Verum, dicunt, non probant! Vetustissimorum Philosophorum idem hoc dogma fuisse, contestatum est, & supponitur CICERONI, *de fato* c. 4. & 5. Parum moderatius de astrorum influxu sentit B. D. WIRDIG, Medicus nostras, in paradoxo, exteris autem laudatissimo, libello: *de medicina spirituum. L. I. cap. XXVI.* Mediam, dubio procul, viam incedit, cui hodierni Physici facile omnes in hac causa accedent, JO. CHRISTOPH. STURMIUS, in *Phys. conciliatrice*, p. 159. scribens: *Influxus solares in hunc sublunarem mundum in vulgus sunt notissimi, neque dubium ullum, si fixae sint totidem quasi soles, iis plerisque non minus, aliquibus etiam plus, inesse virium, & efficaciae; sed nostri respectu aut sunt insensibiles, ob immensam istorum corporum distantiam, aut propter infinitam eorundem multitudinem, distinte nunquam perceptibiles.* Genethliacorum, Astrologorumque artes, astrorum influxui superstructae, sicuti suspecti multum, certi autem habuerunt parum, ita exoleuerunt hodie, & inter superstitiones, a quibus saeculum repurgandum pridem fuisset, merito referuntur.

WETYT *Rechten Gebrauch der Weltbetrachtung, cap. XXV. tot.*, legisse, & jucundum erit, & utile. Cuncta ista, quae ab astris micantibus, soli nostro similibus, reguntur corpora opaca, seu planetae, an nostrum terrae globum exacte referant, an ei solum sint analogi, concessa cuique sua indole, structura, & compage? quis arbitrabitur? Verissime enim *Siracides, cap. XLIII. 33.* *Multa, ait, occulta sunt majora his, pauca enim videmus operum Dei.* Et autor *Lib. Sapient. cap. IX. 16.* *Ægre, inquit, conjicimus ea, quae super terra, & quae sunt sub manibus, inuenimus cum labore; ea vero, quae in coelis, quis peruestigabit?* Nec tanta tantaque multitudinis corpora inania, & creaturis vacua esse, mente praesumi, cumque sapientia diuina, sine fine & vsu nihil creantis, conciliari facile posse, videtur.

Num autem haec corpora rationales habeant incolas? quaestio est, quam olim iam adfirmasse leguntur PYTHAGORAS, PLATO, pluresque ethnicorum Philosophi. Adfirmant etiam *Cabbalistsae*, & qui *Theosophorum* titulum adfectant, fere omnes. Hi non modo corpora mundi opaca rationalibus varii generis incolis, sed etiam lucida igneaeque coeli corpora, immo totam expansi aetherei immensam regionem spiritibus, corporibus mox aëreis, & aethereis, mox igneis vestitis, replent; angelorum ordinibus vario excellentiae gradu distinctis, in sphaeras, stellarum aera longe adhuc superiores, collocatis. Recentiore aevo, post COPERNICVM, non facile fuit astronomus, aut mathematicus, qui dicta mundi corpora incolis rationalibus, suo voto, dixerim, an conjectura? non ditauerit. Tempore autem recentissimo, praeuentibus NEVTONO, BVRNETIO, WHISTONO, BAELIO, WOLFIO, eandem sententiam tota fere Philosophorum cohors, immo & adportatis ornamentis aestheticis, Poëtae, fouent, defendunt, amplificant. Rei certitudinem, quum terricolarum nemo ad planetas, planeticularum nemo ad nostram terram, iter instituerit, euictam nemo dedit; sed hypothesis est, in opinione, & coniectura haeret, eaque in se, coeterisque paribus, non improbabili. S.

Scriptu-

Scriptura hic plane filet, nec rationalium, praeter angelos, & homines, creaturarum mentionem ullibi iniicit: Interim ex illo silentio, quum scriptura cosmologiam ex instituto non tradat, sed ea praecipue, quae scitu nobis, terricolis quidem, ad salutem sunt necessaria, tutum pro absoluta negatione argumentum non ducitur. Nec hypothesi honori Numinis in se repugnat, potius maiestatis, potentiae, sapientiae eius conceptum mirifice amplificat, & extollit. Quo enim maior, & extensior civitas Dei, eo maior & extensior gloria Dei. Nec intellectui, & sapientiae, aut potentiae infiniti Creatoris, creaturarum, etiam rationalium, generibus *πλοτερόπως* variare, majus negotium faceffit, quam genera, & species animantium, in sicco, in aqua, in aëre viuentium, arborum pariter & fructuum, herbarum & florum, aliorumque, quae vel sola fert nostra tellus, maxime varia & distincta producere. Fatendum tamen est, illam hypothesin in consecrariis suis difficultatibus laborare longe maximis. (c) Non quidem adserimus, omnium rationa-

- (c) Remanent enim semper quaestiones: an rationalis illi cosmopolitae lege careant? an libere agant, an ad cunctas actiones sint per creationem determinati? an cum imagine diu: sint creati, an vivant in statu purorum naturalium, ad bonum & ad malum aequae indifferentes? si liberi, an de libertatis usu a Deo sint, peraeque ac angeli, ac primi homines, probati? an in recto persisterint, nec ne? an aliqui, an omnes? si persisterunt omnes, an casu id factum sit; an vero majores, quam angeli & homines, per creationem, vires acceperint? si aut omnes, aut quidam lapsi, an simpliciter rejecti, an mediatorem nacti sint? Si mediatorem redemptoremque nacti, an eundem, quem nos homines, an alium habeant? si alium, unde hoc possibile sit? quum minoris pretii *λύτρον*, quam ipse sanguis filii Dei, diuinae iustitiae pro nobis non suffecerit? Si eundem, an illorum etiam cosmopolitarum naturam adsumserit? quo pacto naturarum myriades *ὁ λόγος* in suae infinitae personae unitatem ad-

VIII

tionalium creaturarum eandem esse debere naturam specialem, eundem simpliciter scopum, eundem intellectus & virium gradum, eandem plane regulam, & cum iis eandem Dei oeconomiam, id quod BVRNETIO *Lib. de Statu Mortuorum, & Resurgentium*, p. 296. *sq.* largiendum esse, puto: Verum, quum 1) rationales supponantur creaturae, quibus per necessitatem tribui debeat natura moralis; ea, quae de differentia graduale, scopo speciali, oeconomia speciali &c. excipiuntur, ad tollenda dubia,

sumsisset, quod absurdum est; an, adsumta humana sola natura, adsumferit virtualiter uniuersae creaturae naturam? Id quod diabolorum etiam redemptionem & ἀποκατάστασιν in saluo poneret, scripturae autem contradicit, quae, filium Dei angelos adsumsisse, negat, angelicae autem naturae humanam opponit, indeque homines fraternitatis iure a filio Dei donatos esse, docet *Ebr. II. 11-16*. Quis ergo hic quaestionum perplexarum, de religione tandem, ecclesia, totoque statu Cosmopolitarum, finis aut numerus forer? Nimis quaeri, conqueruntur hypotheseos fautores: Verum, dicant ipsi, qua ratione illa dubia, ex attributis diuinis, e natura creaturarum rationalium morali, ex operibus & oeconomia Dei, nobis patefactis, tandem e verbo diuino reuelato, sponte, immo necessario, deriuata, sint usque quaque praeteruchenda? Quis ergo Theologis, quod illa corpora mundi, planeticolis rationalibus orba concipere, quam illis dubiis se implicare malint, vitio vertat? B. Dn. REINBECKIVS, *in den Betracht. über die Augsp. Confession*, P. I. *Betracht. XIV. §. 33. 34.* de planetarum incolis hypothesin probabilibus argumentis ornat; at difficultates adlatas nec tangit, nec remouet. Dn. JO. HEYN, *im Versuch über die Cometen &c.* p. 20. 23. illos, qui huic opinioni non possunt accedere, appellat: *engbrüstige Leute, deren Hertz zu klein sey, diese Lehre zu fassen*. Ad obiectionem, quod Christus planeticolarum etiam saluator esse debeat, frigide ita responder, ut non tam soluat, quam, hypotheseos fauore, supprimat, dubia, Dn. JOACH,

bia, hypothesi adhaerentia, parum efficient. 2) A posse ad esse non valet consequentia; probabilitas hypotheseos a veritate ejus multum differt. Rectius ergo agunt, qui haec talia referuare futurae majori luci, pleniorique operum numinis sperandae cognitioni malunt, quam, adserendo, dubiis semet ineluctabilibus immergere.

Temerarii interim, & in nostrum terrae globum injurii sunt, qui eum nimis extenuant & contemnunt: quasi corpus sit vilioris conditionis, in censum non veniat respectu reliquorum, exustus sit cometa, & aliquod caput mortuum, creatione *Genes. I.* a Mose memorata, quam particularem duntaxat esse, causantur, renouatum; ex quo illam faciem acceperit, non quae nunc conspiciatur, per diluuium, ruinosa, sed quae ante diluuium obtinuerit, &c. (d) Esse: *ein Nest voll Sünder, ein*

B

veraecht-

BOELDICKE, *im Versuch einer neuen Theodicee*, pro hac hypothesi totus est; ut autem nodum plus fecerit, quam soluar, statuit, & possibile, & probabile esse, planetiolas nec lapsos, nec malum apud illos introductum esse; Deum, sapientissima illorum, qui malum admitturi essent, praeuisione, in globo nostro solo eos probabiliter coagmentasse, ut eadem esset cum omnibus Oeconomia specialis. Euentualiter tamen purat, dabilem etiam fore specialem quandam gratiae oeconomiam ratione lapsorum, si qui sint, planetiolarum. p. 134. 251. Ad LEIBNITIVM interim, qui hos beatos omnes existimer, prouocat. *Pl. R. Du. Past. JAC. KOCH, im rechtbeläucherten Buche Hiob, p. 795. fgg.* Christum planetiolicis etiam redemptorem datum esse, credit. De quo infra pluribus.

(d) THOMAS BURNETIVS, *in Theoria telluris sacra*, integra *P. I. & II.* id agit, vt, terram, quo nunc est post diluuium statu, prioris ruinas duntaxat exhibere, & priori paradisiacae, nec magnitudine, tunc ad lunarem prope circulum extensa, nec superficie aequali, nec recto ad solem situ, respondere, demonstraret. GUIL. WHISTONUS, BURNETIVM in po-

verächtlicher Ball, eine kleine Kugel, drin eine Hand voll Sünder im Mist und Eitelkeit wühlen (e) reliqua autem corpora mundana alere creaturas rationales nunquam lapsas; hominibus excellentiores, & sanctiores. Eousque in sua conjectura, post LEIBNITIVM, processit Pl. R. DN. JOACH. BOELDICKE, im abermahligen Versuch einer Theodicee; tam vilem ducit nostram tellurem, ut in ea sola peccatorum scenam aperiat, hominique, adhuc integro, tribuat *eine schwache Natur* p. 285. (moralem intelligit, quod homo ab aliis cosmopolitis intellectus lumine. & mentis viribus longe superetur, facileque potuerit seduci) Divinum etiam, lapsum, tantamque corruptionem permittendi, decretum ad solum humanum genus pertinere, immo, solos homines, prae omnibus aliis mundiculis, in hunc usum destinatos esse, existimat, ut eorum maxima pars, sua licet propria culpa aeternum damnetur, inferuiat tamen ad exaltandum felici-

rioribus secutus, in sua *Nova Telluris theoria*, adfuit praecipue hypothesein, a veteribus Stoicis mutuam, quod terra, in Cometarum olim numerum relata, conflagrauerit, post autem re-frigerata, relapsisque ex immani aërei vorticis peripheria ad centrum atomis ac puluisculis, nouam faciem nata sit; id quod Moses, adhibito creationis vocabulo, summatim narret, & 6 diebus, qui paradisiaci, nempe rotidem anni, intelligantur, factum esse, referat, integro vniuerso dudum ante existente. Huic adstipulatur Dn. JO HEYN, in dem *Versuch über die Cometen*, toto cap. I. III. IV. Ita vero putauerim, terrae totam superficiem cinere & fauilla testam, summeque sterilem esse, debuisse. Quum Dn. JODOC. LEOPOLD. FRISCH, Tr. *Die Welt im Feuer*. Sorau, 1746. eodem modo renouandam, post seculi consummationem, tellurem concipiat; tristis erit renouatae telluris adpectus, regionique circa Aethnae, & Vesuuii montes non dissimilis. Absit talis exsucca Physica; & terra in sterilem cinerum aceruum conuersa!

(e) JO. HEYN, in den *Cometen-Briefen*, pag. 141, 154.

felicitationis, beatitudinisque in beatis planeticolis sensum gustumque. Adeo enim magnum coelestium corporum, in quibus non, nisi felicissimi, ciues degant, numerum concipit, ut in eorum singula unum duntaxat releget damnatum hominem, qui ejus globi incolis felicissimis innumeris, quantum ipsis gratulandum sit, extremae nimirum infelicitatis & felicitatis statu, opposite conspicuo, sua, hominis damnati, miseria, suove supplicio, sentiendum praebet: Quo exaltato tot myriadam beatorum cosmopolitarum felicitatis sensu, effici vult mundi perfectionem in toto, per imperfectionem partis mundi admodum exiguae. Numerum enim hominum damnatorum, quantum etiam sit in se consideratus, pro nihilo tamen esse ducendum, & in censum non vocandum, habito respectu ad longe plurimum mundorum felicissimos incolas infinitae prope multitudinis, proportionis calculo instituto, velur numeri 1 ad 100000. De his omnibus propria auctoris verba adlegare velle, pagina vetat. Interim beneu. lectorem ablegamus ad libri excitati pag. 143. 251. 263. 345. sqq. 351. Quid contra ista omnia monendum sit, prudens quivis, & rei idoneus arbiter, facile intelliget. Hujus autem, ea excutere, nec loci est, nec instituti. Hypothesin sub examen vocavit S. R. DN. NICOL. FRID. HERBST, *Supervint. adj. Mindensis, in der Pruefung, des, in dem abermahligen Versuch einer Theodicee, enthaltenen Lehr Gebaudes, vom Vbrsprung des Boesen: posteaque, In der abermahligen Pruefung der Boeldickschen Theodicee 1749.* Vlli Theologo suo systemate se probasse Dominum BOELDICKE, haecenus non accepimus. Quemadmodum autem immensum tot mundi globorum incolarum rationalium, nullo malo infectorum, numerum nullo argumento, sed sola sua conjectura stabiliuit; ita de nostro terrae globo, deque genere humano abjecte satis, nequiquam vero cum Scriptura, sentit.

Quo jure & fundamento eleuat in homine creationis gratiam; quum, praeter s. angelos, alios mundi ciues, imagine diuina dotatos, immo majoribus & ad bonum viribus, & intel-

Iesus lumine ornatos esse, in Scriptura legatur nusquam? Quo jure
 de permittendo physice lapsu diuinum decretum si plures sunt
 mundicolae rationales, ad homines solos restringit? praesertim,
 cum ipse, rationalem creaturam absque arbitrii libertate creati
 non potuisse, recte fateatur. Libertate autem num soli angeli
 & homines, non vero planticolae etiam, potuerunt abuti? At-
 qui, angelos multos, pariter atque primum hominem, lapsos
 esse, constat; probatos a DEO esse, an libertate recte uti vel-
 lent? constat iterum. Quare vero reliqui cosmopolitae non de-
 buerunt eandem probationem sustinere? Hi ergo supra ange-
 los extolluntur; & Dn. BOELDICKE arcanum quoddam
 DEI, humanum certe genus euentuali miseriae, prae mil-
 le aliorum globorum incolis, immo in salutis horum majo-
 rem exaltationem, exponendi, absolutum decretum, vel inui-
 tus, concedere tenebitur. Probetur, dari hos cosmopolitas!
 Probetur, creatione illos homine praestantiores esse! Probetur,
 esse saltem aequales homini! de quo Scriptura testatur, quod
 singulari quasi sapientiae consilio DEUS illum in suam condi-
 derit imaginem. *Gen. I, 26. 27.* Ingratitudinis erga sum-
 mum creatorem, de hominis felicitate infinite promeritum,
 nota se commaculare homo videtur, qui, sola conjectura du-
 ctus, proprium genus vilipendere, & cosmopolitas, de qui-
 bus, an, & quo statu existant? nescitur, eidem anteferre au-
 deat. DN. IO. HEYN, qui WHISTONI paradoxa repe-
 tere ubique & ornare gaudet, scribit, *in den gesammelten Briefen
 von Cometen, Br. VI, p. 152.* *Es ist wohl gewiss, und unwieder-
 sprechlich, dass die Menschen nicht die beste, und vornehmste Art Crea-
 turen in der Stadt Gottes sind. Ich weis nicht, ob es der Eitelkeit des
 irdischen Sinnes, oder der Schwachheit des Verstandes auf die Rechnung
 zu schreiben sey, wenn einige Leute noch immer vorgeben duerfen, dass
 der Mensch die edelste Creatur waere, um welcher willen aller Himmel
 Himmel da stunden: Da doch kein Grund zu solchem Vorgeben vor-
 handen ist, den nicht auch ein ehrlicher Maulwurf, der in seinen finstern
 Gaengen zu denken anfaengt, für sich und seine Art anzuuehren koennte.*
 Et

Et paullo post, ex redemptionis gratia non dignitatem, inde ad homines redundantem. sed id potius concludit: *Dass die Menschen die elendesten, jaemmerlichsten, und aller verdorbensten Einwohner der Stadt Gottes, nicht aber die vornehmsten seyn! Der schoene Einfall, pergit p. 154. Omnia propter hominem! ist in ienen Zeiten zum Vorschein gekommen, da man die Sterne fuer gueldene Zwecke, und den tieffen Luftkreis fuer ein blaues Tuch gehalten hat* Verum, de misera hominis corruptione accidentali non quaeritur; sed, an excellentiores ipso, secundum rectitudinis statum spectato, dentur, praeter angelos, mundicolae alii rationales, iique nulla labe infecti? Hi, si existerent, hasque nostratium adulationes pernoscerent, ne ad superbiae peccatum primam forte tentationem experirentur, vereor.

Sed, ex pretiosissimae & gratiosissimae redemptionis argumento, captata ex hoc natali IESU CHRISTI festo occasione, despectum adeo globum nostrum terraqueum, contemtumque, prae fictis mundicolarum & planeticolarum cohortibus, hominem, paucis adhuc vindicabimus. Sint alia mundi corpora totalia, nostro terrarum orbe nobiliora, sint ex auro & argento compacta, sint e solido adamante, rubino, aut smaragdo, quod HONORATVM FABRI putasse, refert IO. CHRISTOPH. STURMIVS, *Phys. conciliatr. p. 157. seqq.* fabricata, ferant fructus, nostris terrestribus nobiliores, habeant incolas, cuiuscunque formae, & ignotae nobis conditionis; globus tamen noster, suo fini respondens, non solum majestatis, sapientiae, & potentiae diuinae speculum manebit, & opus nunquam satis peruestigandum; sed etiam a summo conditore, qui ad humile respicit *Pf. XCIII, 5.* prae omnibus mundi corporibus globisque, insigniter est nobilitatus. Non enim solum hominem, ad suam imaginem conditum, ei incolam dedit (f) qualem, aut similem, aliis mundi globis dedisse, non

B 3

liquet;

(f) Hominem, statim ab initio creationis suae, terrae incolam, & paradysum non extra nostrum terrae globum, fuisse, scripturae litera, & creationis historia testatur. *Gen. II, 7. sqq. 19. 20.*

liquet; Verum etiam gratiosissimam, specialissimamque suam praesentiam (quod, in vlllo alio mundi globo, ejusque incolis contigisse, itidem probari nequit) benignissimis adparitionibus, majestaticis manifestationibus, & institutis cum hominibus colloquii clementissimis, in terrae globo frequentissime exseruit. Quod, de adparitionibus diuinis, thema *S. R. & doctiss. D. N. HENRICVS SCHARBAV*; *Pastor apud Lubecenses longe meritisissimus, Vir literatissimus*, maiori opere, cujus haud ita pridem ad *Exod. IV, 24 sqq. in Epist. gratul. ad S. Venerab. Dn. D. JO. GOTTL. CARPZOVIVM*, prolusionem dedit, dignissime persecutum, propediem euulgabit.

Longe autem majoris, ab incunabilis mundi non auditae, nec vlli rationi cogitatae scenae, cujus & sancti angeli spectatores esse cupierunt *1 Pet. I, 12*, theatrum DEUS elegit nostram tellurem. Filius enim DEI, aeterna Patris substantialis Sapientia, *lustravit in orbe terrae, deliciaeque ejus fuerunt cum filiis hominum. Prov. VIII, 31 sqq.* Descendit e throno gloriae totius mundi creator *Io. I, 3*, in terram, e terrae ciue, Maria virgine, adsumpsit humanam naturam, quos *fratres adsciuuit, in omnibus*, excepto miserae eorum corruptionis statu, *exacte similis factus, Ebr. II, 14, 17*. terrae incola ipse, terrestribus productis nutritus, inter terricolas domicilium fixit, in terra obambulavit, terricolis salutis viam commonstravit, in terra magnum redemptionis opus peregit, collegitque sibi, misso Sancto Spiritu, verbique ministerio adornato, inter terricolas ecclesiam sanctam, suo sanguine partam, ad seculi consummationem perduraturam, *cui nec praeualebunt portae inferni. Matth. XVI, 18.*

Dicant

Cabbalistsae, & *JAC. BOEHM*, in suis scriptis passim, paradisum in superiore quadam coeli, eaque amoenissima, regione quaerunt, & dehinc, postquam peccauerit, hominem in terram detrusum esse, volunt. Videntur nonnulli Patres, quos excitat *BVRNETIVS, l. c. L, II, c. IX.*, vt suam, de terra paradisiaca, ad lunae regionem protensa, hypothese[m] commendabilior[em] reddat, in simili opinione fuisse.

Dicant Planetophili, an horum portentorum vllum in reliquis mundi orbibus acciderit, vel, accidisse, vlllo queat iudicio conijci? Rationem dicant; cum terrae globus minimus sit, homoque inter creaturas rationales, debeat esse fortis prope infimae; quidni haec in maiore nobilioreque aliquo mundi globo, & in gratiam excellentioris creaturae, contigerint? Harum enim nullum genus a bono defecisse, aut deficere potuisse, si & naturae moralis indolem, & triste tum angelorum, qui lapsi sunt, tum hominum, exemplum spectes, nullo pacto verisimile est; nisi cuidam absoluto DEI decreto permissivo, angelorum hominumque lapsum velis tribuere. Atqui, pro hominum salute proprii filii sanguinem, toto vniuerso non pendendum, *κ' ἄρα* DEUS dedit. *Act. XX, 28. Ebr. IX, 12.* Filium vnigenitum iis dedit sacerdotem expiantem, Prophetam docentem, Regem tutantem, Homines, terricolae, gloriantur: *Nobis puer natus, filius nobis datus est! Is. IX, 16. Iehouah Zidkenu, Ier. XXXIII, 15.* Pacem, non lunae, non Marti, Saturno, aut quicumque fuerit, alii planetae, sed terrae; beneplacitum hominibus, non vllis aliis cosmopolitis, angelorum chorus nuntiat *Luc. II, 14.*

Sub aduentum Messiae DEUS, se coelum terramque commoturum esse, ait *Hagg. II, 7.* Putasne, *ὁμολογούμενος* magnum, DEI, in carne manifestati, mysterium i *Tim. III, 16.* sicut terram, ejusque omnes, per tanti euangelii praedicationem, gentes commouit, commouisse etiam, & ad feruidas laudes extimulasse in coelis cunctos angelorum choros, ordinesque? Is enim hominibus, angelorum conferuis, nascitur, quem omnes DEI angeli adorant *Ebr. I, 6.* quem, & vniuersi totius, & suum, creatorem agnoscunt, *Coloss. I, 16.* cui etiam, jacenti in praesepio, infantulo, flexis quasi poplitibus, & praestito homagio, cum gaudio ministrant, consiliumque DEI de hominum salute, in eius incarnatione, deuoti venerantur. Non tamen angelicam *ὁ λόγος* naturam, sed humanam, qua Christus Semen Abrahae adpellatur, *Ebr. II, 16. conf. Gal. III, 16.* adsumfit; certissimo documento, hominum lapsum, non damnatorum ange-

angelorum, illum esse mediatorem & sospitorem; quamuis hi illis essent natura & creatione excellentiores. Quod autem filius Dei non adsumsit, illud nec redemit; quum satisfactio vicaria, tam actiua, quam passiuu, non, nisi in natura, actionibus, & passionibus illius creaturae, pro qua satisfaciendum erat, siquidem alias non datur vicariatus, & imputationis reciprocae fundamentum, fieri potuerit. Quod, si ita non esset comparatum, quare filius Dei non angelicam potius, quam inferiorem, humanam nempe naturam, adsumserit? ratio reddi potest nulla.

Haec, quamuis vltra seculi dimidium in ecclesia nostra tandem sint satis disputata, mirum est, Apocatastaseos diabolorum patronos tamen eadem semper chorda oberrare. Magis autem miror, *pl. Reu. Dn. Past. JAC. KOCHIVM*, in edito suo ad librum Jobi commentario, cui titulus: *Recht beleuchtetes Buch Hiob*, ad cap. XXXVIII, comm. 7. argumentum modo dictum, & ex *Ebr. II, 16.* desumptum, quod etiam *B. LV THERV S* passim vrget his verbis: *Hätte Christus wollen einer andern Creatur helfen, so wäre er dieselbe Creatur worden!* eneruare, & reiicere. Etiam si enim diabolorum restitutionem, ex ratione immedicabilis malitiae, & a Deo praevisae communis infidelitatis, qua, si vel maxime Christum iis Saluatorem destinasset, eum tamen fuissent simpliciter repudiaturi, omnem que ad fidem inuitatione reexcursuri, pernegare videatur; tamen, adferens, Cosmopolitarum seu planeticularum, si peccauerint, Christum aequae, ac humani generis, redemptorem esse posse, prouocat ad loca scripturae, in quibus Apocatastisae praesidium maximum quaerunt, *Coloss. 1. 20. Apocal. V. 13.* Quod autem pro cosmopolitarum, facta per Christum, redemptione valet, id, ex eodem medio termino, etiam valebit pro diabolorum, per Christum, redemptione. Destrueto quoque supra dicto canone theologico, velut argumento contra diabolorum restitutionem praecipuo, victas *Dn. KOCHIV S* apocatastaseos defensoribus manus dare, facile cogetur. Quam enim, cum *R. Dn. IO. FRID. WACHSMANNO*, in *der Vntersuchung der Frage: Warum Gott den gefallenen Engeln keinen Erloser gegeben habe?* simpliciter praepo-

praeponit praevisam Deo diabolorum incredulitatem, omnem Numinis misericordiam, Christique *λυθgov*, omnino elusuram ac frustraturam; quam etiam, in praefatione ad dictum WACHSMANNI tractatum, S. R. Dn. Abbas SCHVBERTVS sententiam confirmat; ea coniectura duntaxat, & opinio est, cui magnam quidem probabilitatem non negabimus; quae tamen & oppositi formidinem admittit, & Scripturae testimonio desituitur. Nunquam quoque eam aeterni euangelii defensores, adhibitis in subsidium, pro sua sententia tuenda, praecise illis, ad quae Dn. KOCHIVS se recipit, scripturae locis, formatisque inde non infeliciter argumentationibus, concedent; sed, manifesta eam principii petitione laborare, clamabunt. Sane, quod hominibus Deus indulset, e miseria eluctandi, summum, immo extremum, quod nulla ratio potuisset antecedenter inuenire, aut conicere, remedium, merae est, puraeque gratiae, *Ephes. II. 4. 5. 7. 8. Rom. V. 6. & commiserationis Ezech. XVI. 6. Luc. I. 78.* hinc liberrimae voluntatis, non iustitiae, aut acquitatis. (g).
Quod

(g) S. R. Dn. D. IO. PHILIP. FRESENIO non possumus adstipulari, quando, in der merckwürdigen Nachricht, von der Bekehrung eines Naturalisten, suum cum hoc Viro colloquium, quo is ad laniorum mentem, fidemque reductus est, sistens, p. 60. ita loquitur: *Wenn Gott so viele Millionen Menschen, die alle Sünder worden sind, ehe sie was von sich wußten, schlechterdings verdammete, und ihnen, in ihrem Sünden-Elend nicht zu Hülffe käme; so wäre es höchst unbillig. Weder seine Güte, Liebe, und Barmherzigkeit - noch auch seine Gerechtigkeit kan solches zugeben. Sie läßet keinem Sünder zu viel geschehen. Wir würden aber wirkklich zu viel gestrafft, wenn wir ohne Hülffe, und Gnade gelassen würden, da wir unser Verderben für unsre Person nicht eingevilliget haben. Dieses kan die Vernunft gar deutlich erkennen.* Cum diabolus rem aliter comparatam esse, hos speciem suam non propagare, in peccatum autem omnes consensisse, quam etiam bene sit, in obedientia creatoris stare, expertos esse, ait, quare iis non

C

XVIII

Quod remedium ergo, si ex eadem libertate, iustissimaque, apostasiam horum angelorum aeternum vindicandi, voluntate, iis negavit; quis sanctissimum iustissimumque Numen adculabit, aut, reclus, si eos in gratiam recepisset, fecisse, pronuntiabit? Non placuit Spiritui sancto, ipsum apostasias malorum hodie angelorum actum, eiusue circumstantias, aut obiectam speciale, in sacro codice nobis reuelare. Quae vero futor ille Goerlizenfis in *Aurora*, & in reliquis suis scriptis passim, de diabolorum primo peccato profert; nimirum in censione (per superbiam

maxi-
 fiat iniuria, &c. Tandem concludit: *Betrachten wir das menschliche Geschlecht, wie es seine Sünden von den ersten Eltern geerbet: So sehe ich nicht, wie Gott nach seinen Eigenschaften der Gerechtigkeit, und Barmherzigkeit dasselbe so schlechterdings verlossen konte? Ich habe diese Materie in meiner ersten Betrachtung von Christo weiter ausgeführt.* Durae sane, nec Theologis consuetae, locutiones, Scripturae item stilo non adtemperatae! Quis, Deum, si nos omnes reieccisset, iniquitatis, & iniustitiae postulasset? *Rom. IX. 21.* Certe, nisi nostras, omnium, poenas summa iustitia efflagitasset, tam horrendae pro nobis poenae non fuissent filio Dei infligendae. Stante *Dn. D. FRESENII* argumento, Protoplastae, quum in peccatum consenserint, a redemptione fuissent excludendi. Si vel maxime miseriam tot myriadum, ab Adamo descendentium, inferno, antequam nascuntur, addicendorum, Deus, quod unque fecit, respexit, id tamen fecit liberrimo gratiae & miserationis adfectu, neutriquam veritus, ne cuiusdam iniquitatis, aut iniustitiae notam secus contraheret. Quum tandem hominum adutorum nemo, absque actuali sua, & propria, culpa, & in peccatum, contra rationis lumen, cordique inscriptam legem *Rom. II. 15.* consensu frequentissimo, *Rom. III. 12* periisset; ad solos infantulos, rationis usu destitutos, in peccatum non consentientes, *Jonae IV. 11.* praematura tamen morte extinguendos; argumentum Viri adplicari ad summum posset. Ergo his solis duntaxat redemptionis gratia fuisset, ex aequo, decernenda.

maximaeque, qua pollebant, potestatis abusum) salis nitri facta in sua ditione, quousque iam patet immensurabile Vniuersi, Luciferi imperio tunc subiectum, spatium, hos angelos reliquorum angelorum vastissimos orbes, immo ipsum DEI thronum, voluisse subigere, & sine meta dominari; talis sunt, quae partim sentu omni carere videntur, partim S. Scripturae ignorantur, partim vero, ante hunc mundum, quem ex prioris ruinis DEum creasse, BOEHMIVS contendit, alium praecedentem intellectualem, cum *Cabbalisticis*, supponunt, per consequens historiae creationis Mosaicae *Genes. 1.* aperte contradicunt. Quapropter, si lapsus Diabolorum, malitiaeque & pessimae intentionis eorundem notitiam haberemus specialiozem; constaret fortassis etiam; quae iustissimum DEum, vt omni eos gratia praeteriret, permouerit ratio? Nunc autem vltra coniecturas non ascendimus.

Quando vero *DN. Past. KOCHIVS, l. c.* omnibus coeli corporum incolis naturam, humanae valde similem, tribuit, ex aequae lubrico fundamento, quia illa corpora, illi planetae, secundum obseruationes, per tubos opticos institutas, teluri nostrae magna similitudine respondeant (h); quando tandem inde, Christum eo ipso, quod humanum naturam adsumserit, illis planetarum quoque incolis cognatum, eorumque, si peccauerint, saluatorem esse posse, concludit, coniecturis coniecturas superstruit, & cum Apocatastaseos fautoribus idem cornu in-

C 2

I fiat.

- (h) Homines, planeticolos esse, ex eodem fundamento concludit *L. B. de WOLFF, in den Absichten der natürl. Dinge P. I. cap. VI. §. 67.* Magis placet *Experientiss. Dn. D. IO. GOTTL. KRVEGERI* in sentiendo modestia; licet enim, in *der Natur-Lehre, P. I. C. 13. §. 633 p. 842.* rationalibus incolis planetas destitui, non audeat adferere, tamen, homines esse, negat, addens: *dieses stritte mit der Mannigfaltigkeit, die die Natur in ihren Wercken beobachtet.* Concludit, licere nobis planeticolos, quibus velimus, formis & figuris concipere, donec verius de iis constiterit.

stat. Hi enim, humanam naturam microcosmice vniuersam creaturam referre, & praecipue quoad animam angelicae naturae analogam esse, indeque, Christum ad angelos etiam reprobatos pertinere, pariter contendunt. Vix ergo ouum ouo similis, quam DNI. KOCHII, & Apocatastatarum illationes; Coniecturis ambae nituntur. Quod si autem reuelatis doctrinis aliquid per coniecturas adsuere licebit, totam aliam, eamque coniecturalem, nudisque possibilitatibus nixam, breui tempore habebimus, suppressa argumentatiua & biblica, Theologiam: Quod absit per omnem modum! Quum interim illi DNI. KOCHII planeticolae & a nobis hominibus, & a se inuicem, per principium indiscernibilem, aut forma externa, aut viribus, aut alia quadam essentiali determinatione, immo tota, ni fallor, specie, differre debeant; redit tamen quaestio: Quod si omnium horum vnicus mediator & sospitator Christus esse potuerit? quidni incolarum Martis, Lunae, Saturni, aut vllius mille aliorum planetarum, quare humanam, sorte & perfectionibus inferiorem, naturam adsumserit? Quidni in Marte, Luna, Saturno &c. tantam suae incarnationis (si creaturae ibi, sicut nos, carnem gestant) scenam aperuerit? Quare praecise *Φιλάνθρωπος* DEus dicatur? *Tit. III, 4. Deut. XXXIII, 3.* Quare Christus, in nostro orbe natus, cum hominibus vixerit, iisque suam, *velut vnigeniti a Patre, gloriam conspiciendam dederit? Io. I, 14.*

Haecce omnia, summum in coelis Numen, filii sui missione, & hunc, gratiosissima sua *σπηνδάσει*, globum terraecum prae aliis mundi corporibus totalibus; hominem prae aliis, si existunt, cosmopolitis rationalibus, nobilitare, & euehere dignatum esse, demonstrant? Nonne de nostro orbe, facta eiusdem cum mille aliis comparatione, idem dici potest, quod de viliori tribus Iudae oppido, *Berthelem? Mich. V, 1.* de homine autem, instituta eius cum planeticolarum mille generibus comparatione, idem, quod Moses de populo Israelitico, cum reliquarum orbis gentium multitudine collato, ait *Deut., X,*

14, 15. VII, 7. 8. Nonne summo, & liquido iure gloriamur, quod
 Christus noster sit, nos vero simus de carne, & sanguine eius? Eph.
 V, 30. quod sit nostrum caput Ephes. I, 22. noster Coel, Job. XIX,
 25. Ebr. II, 11. noster frater Ioann. XX, 17. Ebr II, 12. & Rex,
 nobis, quam vlli creaturae alii, sicut olim tribui Iudae rex
 Dauides, propinquior? 2 Sam. XIX, 42. Quod enim inter nos
 voluerit σκηνῶν, contestatum, & de facto verum est. De hac
 autem σκηνῶν perinde est, an ea praedicetur, quod volunt
 non pauci Theologi, & Exegetae, respectu sigillatim habito
 ad incarnationem, per quam humana Christi natura σκηνῶν illa
 est, in qua habitat tota plenitudo deitatis σκεπησῶν Coloss. II, 9. &
 in qua sacerdotale suum officium Christus, immolando, & expi-
 ando peregit, Eb. IX, 11, quae destruebatur quidem morte, in-
 staurabatur tamen per resurrectionem gloriosam, Io. II, 19. 21.
 caeterum longe sanctior & excellentior, quam tabernaculum
 V. T. typicum, manu fabricatum? conf. HVG. GROTIUM
 ad Io. I, 14. & BALD. WALAEVM in Comment. ad Libros N.
 T. historicos, ad I. c. An vero haec σκηνῶν habitationem, seu
 commorationem filii DEI in terris, inter homines, externam,
 qua non adparuit duntaxat, aut peregre vixit, sed domicilium
 in his terris fixit, exprimere adferatur? Prior sententia quibus
 placeat. vid. in B. DN. I. C. WOLFII Curis Phil. Crit. in N. T.
 Libb. Hist. ad b. l. & B. DN. MICHELIENTHALII Bibl.
 Archivar. N. T. ad b. l. Posteriores praefert S. R. DN. D.
 HEVMANNVS, in der Erklar. des N. Test., dritt. Theil, ad b.
 l. scribens? Iohannes will nichts anders sagen, als: Christus habe die
 Menschheit nicht auf eine sehr kurtze Zeit angenommen; sondern seyals
 ein Mensch lange unter Menschen geblieben, und habe die Welt zu sei-
 ner Wohnung gemacher. Andere Geheimnisse, welche etliche Ausleger
 in dem Worre σκηνῶν suchen, kan ich in demselben nicht finden? Vtrum-
 que autem vna commode stabit. In adsumta humana natura,
 ceu Deitatis templo, & habitaculo, DEI filius terrae cuius fuit, &
 inter homines habitauit, natus Bethlehemi, hospitans in Aegy-
 pto, redux in urbem Nazareth, commorans in vrbe Capernaum
 circum-

circumambulans in terrae iudaicae urbibus; & confiniis, notissimus suo tunc populo *Io. I, 11.* tanquam natus in paupertate, educatus in pietate & sapientia, obediens parentibus, iuuenis sine labe, sine desidia. (Ieui stilo *Comes de ZINZENDORF* eum adpellat: *einen Zimmer lungen, Zunftmaessigen Zimmer Gesellen* &c.) Vir exemplaris, Propheta magnus, a DEO missus, Doctor disertus, & *ἄριστος*, miraculorum patrator, per inuidiam aduersatus, a Pilato iniquissima crucis morte adfectus. A suis autem fidelibus, quorum familiariore conuersatione usus est, *Aet. X, 41.* cognitus fuit: DEI filius, mundi saluator, inferni mortisque victor, & eleuatus in coelos, rex gloriae, & Dominus supra omnia. Neque, peracta hac in terris *σκηνοῦσες*, Deitatis *σκηνοῦσιν*, humanam suam naturam, deseret, vnquam, aut se ea abdicabit: Sed sedens nunc, illa uesitus, & qua homo est, ad dextram sui patris, in infinitae suae personae vnitate retinebit sine fine; fratres suos autem, homines fideles, regni sui non modo *cohaeredes Rom. VIII, 17.* verum etiam *adsores* constituet clementissime, *Luc. XXII, 29. Apocal. III, 21.* De vllis, si qui sunt, planeticolis, & cosmopolitis, qui paria velit adfirmare, sane is foret, & in fingendo audacissimus, & in depraedicanda diuina, quae ipsum, suosque in terrae globo conciuces, tantopere cohonestauit, clementia, negligentissimus.

Ex iis, quae haecenus dicta sunt, intelligetis, *Ciues Honoratissimi!* quantum sit, & quam excelsum, quod nobis, filii sui incarnatione, DEUS exhibuit, beneficium, quantum inde honor nobis, quanta nobilitas adcesserit? intelligetis, de iis omnibus, cum cordis iubilo, nobis esse gratulandum; DEO autem miseratori, grata, & deuotissima mente, psallendum. Laeto hoc festo, qui tepidis, nec intime calentibus praecordiis, sine gustu, sine gaudio, angelicum nuncium accipit: *Vobis hodie saluator natus est! Luc. II, 11.* is sane christiano nomine, immo, vt homo sit, indignus, non tam ad incognitos planeticolas, quam potius ad greges, & consortia brutorum, relegandus est. Quantane

tane, in Gallia, gaudia sunt nuper peracta, quantaene festiuitates, vbicunque locorum intererat, paratae? nato haud ita pridem Burgundiae Duce. spe Gallicae nationis, futuro aliquando regni herede. Concepta de Principibus infantibus spes non raro eluditur tempore; adulti saepe alii deprehenduntur, quam sperabantur infantes & pueri. Nobis natus est rex, dominus de coelo, *videlicet* infans plenus gratia, ac veritate Io. I, 14. cuius, quot nomina *tes. IX* 6. tot summa attributa; cuius sub regimine pax sine fine restauratur, iustitia floret, subditorum felicitas viget, hostes debellantur; et, qui, vitam pro nobis ponendo, amoris sui nunquam cessantis, pignus nobis dedit, quod nemo nobis dubium reddet, nulla vis eripiet. Quantone maiora nobis parta sunt gaudia! quantone iustiores nobis peraguntur festiuitates! *Pf. LXXXIX*, 16. *seqq.* nullo saeculo finiendae! Diuus LVTHERVS, pro eo, quo ferebatur, spiritu heroico, haec omnia pathetica oratione persequitur in concionibus, hoc natali Christi, ad populum habitus; *In der Haus-Postille*, quam recudit S.R. Dn D. WALCHIVS. 1738. Felicitatem humani generis, quae ei contigit ex incarnatione Christi, non minus ad viuum pingit, quam ad gaudium spirituale corda mouet. Ad priorem iuste reputandam flectit p. 98. *traditiunculam ex papatu sequentem: Es sey der Teufel auf eine Zeit in die Kirche zur Messe gekommen, und da man im Patrem, oder Symbolo, die Worte gesungen habe: Et homo factus est, und die Leute nicht niedergekniet, habe er einem aufs Maul geschlagen, ihn gescholten, und gesagt: Du grober Schelm, schämest du dich nicht, daß du siebest, wie ein Stock, und nicht fuer Freuden niederfällst? Wenn Gottes Sohn unser Bruder worden wäre, wie der eure, so wüßten wir nicht, wo wir fuer Freuden bleiben sollten!* Ad posterius autem excitandum, inter alia: *Wer solches, ait, recht fühlete, und gläubete, der solte für Freuden nicht lange leben können. Diese Freude ist so groß, daß, wo sie in ein menschlich Hertz fiel, so müßte Leib und Seele von einander Et postea: Ein jeder forsche sich; hat er keine Freude davon, so wisse er, daß er ein unseeliger, und verfluchter Mensch sey!* Pariter autem, quantopere Deo, & sospitatori nostro, ad gratam mentem, vitae

vitae renouatione, opere ipso declarandam, obligemur? gra-
 uiter docet: *Welcher sich, inquit, dieser Predigt nicht bessern, und
 frommer werden wil, das er Gott Lobe und dancke; Wem dieser
 Maluaster nicht schmecken, und dies Feuer das Hertz nicht erwärmen
 will, das er gegen seinen Nächsten freundlicher, und holdseeliger
 werde; den mag der Richter und der Hencker frömmer machen; sonst
 ist ihm nicht zu helfen: Cantate ergo, o Ciues Studiosi! Iehouae,
 exaltate nomen sanctitatis eius! Animo salutis cupido audite
 praeconium Verbi euangelici! Offerte Iesulo, eiusque quieti,
 corda vestra, ab omni iniquitate repurgata, fideique plena! Ca-
 uete vobis a temulentia, discursationibus, petulantis, mori-
 busque a pietate remotis! Tanfigite sacrum hoc festum san-
 ctis meditationibus, dateque operam, ut, qui natus vobis est,
 benevolentissima Numinis destinatione Saluator, vester etiam
 fiat salutari adplicatione; vtque redametis illum, qui vos amauit
 prius! I Io. IV. 19.*

O Iesu paruule! O puer optime!

O princeps gloriae! Trabe me post te!

P. P.

SVB SIGILLO PRO-RECTORALI,
 FERIA, I. NATIV. CHRISTI,

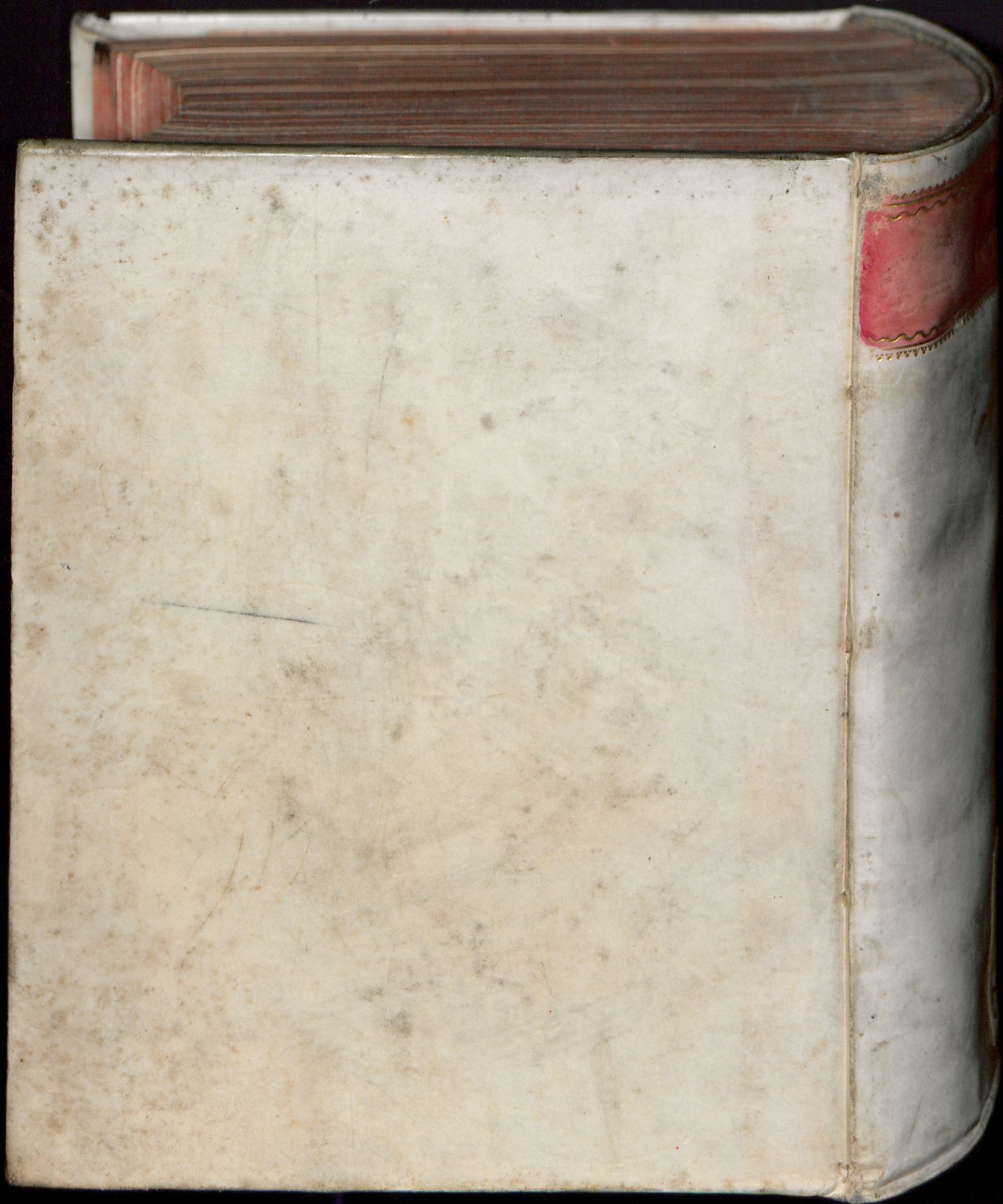
A. O. R. c1o 1o ccli. d. xxv. Decembr.

ad 28.

00 A 6416

R

74 //

RECTORE ACADEM. MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE,
AC
DOMINO,
DOMINO FRIDERICO,

PRINCIPE HEREDE MECLENBURGICO,
VANDALORVM, SVRINI, AC RACEBURGI, COMITE SVRINI,
TERRARVM ROSTOCHII ET STARGARDIAE

DOMINO,
DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO.

FESTVM NATALE
SOSPITATORIS NOSTRI IESV CHRISTI
INDICIT,
CIVIBVSQVE ACADEMICIS,
DE GLOBO NOSTRO TERRAQVEO,
PRAE
OMNIBVS MVNDI CORPORIBVS TOTALIBVS,
ΣΧΗΜΑΤΟΣ FILII DEI, NOBILITATO,
PAVCA COMMENTATVS,
PIE, DEVOTEQVE CELEBRANDVM,
EX OFFICII RATIONE COMMENDAT

ACADEMIAE
PRO-RECTOR
IOAN. HENRICVS BECKER,
S. S. THEOL. D. ET P. P. O.

ROSTOCHII,
TYPIS IO. IAC. ADLERI, SERENISSIMI DVCCIS AVLICI,
& ACADEMIAE TYPOGRAPHI.